

" ΤΡΕΙΣ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΦΩΣ "

τοῦ κ. ΚΛΩΝΤ ΣΠΑΑΚ

(Θέατρο Γιώργου Παλλᾶ)

Ἔργο χρηστομαθείας μᾶλλον παρὰ καλὸ θέατρο — ἓνα μὲ πολλές σχηματικὲς ἀφέλειες κήρυγμα κατὰ τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῶν λογῆς φανατισμῶν, θρησκευτικῶν, πολιτικῶν καὶ φυλετικῶν — τὸ τρίπτυχο αὐτὸ τοῦ κ. Κλῶντ Σπάακ, ἀδελφοῦ τοῦ Βέλγου πολιτικοῦ, ἔχει μιὰν εὐτυχὴ εὐρηματικὴν στὰ δύο πρῶτα μέρη ὅπου ὁ μῦθος, δρασκελώντας δυὸ αἰῶνες — ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν τῆς Ἑλισάβετ (1580), στὴ Γαλλίαν τῆς ἐπαναστατικῆς Convention (1790) — σχεδὸν συνεχίζεται. Τὸ τρίτο μέρος, μ' ἓνα ἄλμα ἄλλων δυὸ αἰώνων, μεταφέρει τὸν θεατὴν σ' ἐποχὴ σύγχρονη: στὰ 1960. Ἀλλὰ τὸ 1960 εἶν' ἓνα ὁρόσημο, περισσότερο ἀπὸ τὶς ἄλλες δυὸ χρονολογίαι, συμβατικόν. Τὸ φυλετικὸ πρόβλημα καὶ ὁ φυλετικὸς φανατισμὸς στὴν Ἀμερικὴν, ὅπου τοποθετεῖται ἡ δράσις, ἔχουν ἀρκετὴ ἡλικίαν. Ἄν, ὅμως, σταθῇ κανεὶς στὸ κεντρικὸ θέμα, ποῦ ἐμπνέει τὸν Βέλγο συγγραφέα, θὰ ἠμποροῦσε νὰ παραμερίσῃ τοὺς ἐντοπισμοὺς καὶ νὰ δεχθῇ τὴν οἰκουμενικότητα τῆς πολιτικοχριστιανικῆς του κατηχήσεως. Φυσικὰ οἱ καταστάσεις εἶναι οἱ ἴδιαι, οἱ ἀντιθέσεις ἐπίσης, μὲ ἀπλὲς ἀνατοποθετήσεις καὶ ἐναλλαγὰς χαρακτήρων στὰ πρόσωπα ποὺ ντύνονται τοὺς παράλληλους ρόλους. Τὸ καλὸ μὲ τὸ κακὸ ἀλληλοδιασταυροῦνται καὶ οἱ φορεῖς τῶν μοιάζουν μὲ μάσκες ποὺ περνᾶν ἀπὸ τὸν ἓνα στὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ δεσμεύωνται ἀπὸ τὴ συνέπεια τῆς ἡδὴ καθωρισμένης σχέσεως. Ἔτσι, οἱ ἐπὶ μέρους μῦθοι, παρ' ὅτι συνθέτουν μιὰν ἐνότητα ἰδεολογικὴν, σκηνικῶς εἶναι μᾶλλον αὐτόνομοι. Καὶ οἱ ἠθοποιοὶ δίνουν ἀπὸ πρᾶξιν σὲ πρᾶξιν — δηλαδὴ ἀπὸ μῦθο σὲ μῦθο — στὸν ἑαυτὸν τοὺς τὴ σκυτάλην, εἴτε γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸν ἴδιον χαρακτήρα, ὅποτε ὑποβάλλεται καὶ ἡ ἐντύπωσις τῆς ψυχολογικῆς συνεπειᾶς, εἴτε γιὰ νὰ μεταπηδήσουν στὸν ἀντίποδα, δημιουργώντας ἔτσι μιὰν ἀρκετὰ ἐνδιαφέρονσα ὑποκριτικὴν ἐναλλαγὴν. Ὁ κεντρικὸς ρόλος, μ' ὅλα τὰ χρονικὰ ἄλματα τοῦ μῦθου, παραμένει ὁ ἴδιος, ἴσως γιὰ νὰ ὑποδηλωθῇ ἡ σταθερότητα τῆς ἀνθρωπιάς, ὅταν ἡ συνείδησις καταναγάζεται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ φῶς τῆς φιλαλληλίας.

Παρακολουθώντας, ὅμως, τὸν σκηνικὸ μῦθο μὲ τὴν τριπλῇ μορφήν νὰ ἔχει τὸν ἴδιον ἄξονα, διερωτᾶται κανεὶς γιὰτὶ ἐχρειάζοντο τρεῖς χρονικὲς καὶ γεωγραφικὲς μετατοπίσεις γιὰ νὰ μᾶς εἰπῇ ἀκριβῶς τὰ ἴδια πράγματα. Ἀφοῦ καταδικάζεται ὁπωσδήποτε ἡ μισαλλοδοξία, δὲν ἐνδιαφέρει διόλου ἂν ἡ μισαλλοδοξία αὕτη εἶναι θρησκευτικὴ, πολιτικὴ ἢ φυλετικὴ. Ἐνα μονόπρακτο — ἂν συνέβαινε νὰ ἦταν καλὸ θέατρο — θὰ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἰδεολογικὴν καθολικότητα. Ἀλλὰ τὸ νεώτερον θέατρο εἶναι συνήθως φλύαρον. Καὶ συγχωρεῖ κανεὶς προθύμως τὴν εὐγενῶν προθέσεων φλυαρία.

Στὸ πρῶτο μέρος πρέπει νὰ σωθῇ ἓνας καθολικὸς ἀπὸ τὸ ἔξω μῖσος τῶν φανατικῶν διαμαρτυρουμένων, σὲ μιὰν ἀγγλικὴν πολίτην, ἔξω ἀπ' τὸ Λονδίνο, κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς διωγμοὺς τοῦ 1580. Στὸ δεύτερον, πρέπει νὰ σωθῇ ἓνας ἀριστοκράτης ἀπὸ τὸν φανατισμὸ τῶν λασκοπατῶν τοῦ 1790. Στὸ τρίτον τὸ ὑπὸ σωτηρίαν θῦμα, εἶν' ἓνας νέγρος. Καὶ οἱ σωτήρες ποὺ θ' ἀνιχνεύσουν τὸ φωτεινὸ δρόμον ἀνάμεσα στὰ σκοτάδια τῶν φανατισμῶν, ἀνέκουν πάντοτε στὴν ἀντίπαλὴ παράταξιν. Εἶναι αὐτοὶ ποὺ συμβαίνει νὰ ἔχουν καρδιά, ποὺ ἔχουν ἀνθρωπιά καὶ τὴν ψυχὴν τοὺς ὁδηγεῖ τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν συνάνθρωπον... (Ὁ κ. Κλῶντ Σπάακ πιστεῖει πὺς μπορεῖ νὰ συμπληρώσῃ τὶς δέκα ἐντολὰς μὲ μιὰν ἐνδέκατη: «Ἔσο ἀνεξίκακος!»). Ἀλλὰ τὸν... πρόλαβε ὁ Ἰησοῦς, μὲ περισσότερην γενναιοδωρία αἰσθημάτων, ὅταν παρακινεῖ: Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν...).

★

Σεραφικὴ στὰ δύο πρῶτα μέρη. Τζούλια, Julie, ἢ Κα Ἀντιγόνη Βαλάκου, θὰ γίνῃ ἓνας διεστραμμένος, μικρὸς τὸ δέμας, ἀλλὰ παιμῆγιστος δαίμονας, στὸ τρίτον. Ἡ παθιασμένη Τζιούν ἔχει καὶ μιὰ σκηνὴν καταληπτικῆς ὑστερίας ποὺ μ' ὅλην τὴν ἀποκρουστικότητά της διεκδικεῖ ἰσχυρὸν τάλαντον γιὰ νὰ γίνῃ πειστικὴ. Καὶ ἡ Κα Βαλάκου τὸ διαθέτει. Τὴν προτιμῶ, θεβαίως, στὰ γνώριμα ἐδάφη της, ἴσως γιὰτὶ μοῦ εἶναι καὶ τὰ περισσότερον συμπαθῆ. Ἀληθινά, αὕτη ἡ γκαγκστερικὴ συνλήψεως τρίτη ὑπόθεσις, μ' ὅλην τὴν ἐπικαιρικὴ συναρπαστικότητά της, συναγωνίζεται τὶς ἀμερικανικὰς βαναυσότητες τοῦ εἰδους. Καὶ τὶς παραγορεύσαμε.

Ὁ κ. Βύρων Πάλλης ἐκράτησε τοὺς ὁμόζυγους ρόλους τοῦ Οὐίλλιαμ, ἀγαθοῦ ἐμπόρου, τοῦ Γκυγιώμ, ἀγαθοῦ δημάρχου, καὶ τοῦ Μπίλλ, ἀγαθοῦ ἰδιοκτῆτη γκαράζ, μὲ πολλὴν εὐσταθείαν. Χριστιανικώτατα συμπαθῆς στὸν πρῶτον, διασκεδαστικὰ φαναροῦνος καὶ ἐλαφρῶς κυνικὸς στὸν δεύτερον, ἥρωικὸ μεθυσονανάγιον στὸν τρίτον. (Ἀλλὰ δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπιβάλῃ κάποιαν οἰκονομίαν μηρυκασμοῦ στὸν δήμαρχον; Καταντᾷ κάπως ἀηδὲς τὸ συνεχὲς μασούλισμα...). Ὁ κ. Χρῆστος Πάρλας εἶναι ἓνας νέος ἠθοποιὸς μὲ ἀξιόλογο ταλέντον, ἀλλὰ συνηθίζει νὰ μιλεῖ μέ... τὸν ἓνα ρώθωνα. (Φαίνεται ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἠθοποιούς τοῦ ἐλευθέρου θεάτρου πρέπει νὰ περάσουν ἀπὸ σχολὴν ὀρθοφωνίας). Πειστικώτερος, πάντως, στὸ τρίτον μέρος, ὡς Τζάκ. Ὁ κ. Νικήτας Τσακίρογλου πρέπει κάποτε νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν παίζει γκράν-γκινιόλ. Αὐτὸς ὁ ἠθοποιὸς μὲ τόσα χαρίσματα ἢ γίνε-ται θῦμα τῆς κακῆς διδασκαλίας ἢ θεωρεῖ ἐντυπωτικὴν ἐρμηνείαν τὴν ὑπερβολήν. Καὶ φυσικὰ δὲν πείθει. Συμπαθεῖς ἐμφανίσεις μὲ λαμπρὰ συγκρατημένον παίξιμον αἱ κυρία Ἐφῆ Ροδίτη καὶ Ἑλεάνα Ἀπέρουη.

Δὲν εἶμαι σὲ θέσιν νὰ ξεύρω ἂν ὁ ὑπὸ μουσικὴν συνοδείαν πρόλογος τοῦ συγγραφέως — ποῦ τυπώνεται, ἄλλωστε, στὸ πρόγραμμα — ἀποτελεῖ μέρος τῆς παραστάσεως. Ἄν εἶναι, ποῦ τὸ θεωρῶ ἀπάθανον, ἀποτελεῖ ἀχρηστον ὑπομνηματισμόν. Ἄν δὲν εἶναι, πρέπει νὰ καταλογισθῇ εἰς βάρος τοῦ σκηνοθέτου. Πρὸς Θεοῦ, εἰς τί ἐχρειάζετο; Καὶ γιὰτὶ, ἀφοῦ ἐκρίθη ὅτι ἐχρειάζετο, ἐχρησιμοποιήθη ἡ ἐν-οῖνος ψαλμωδικὴ πάρολα;... Τὸ σκη-νικὸν τοῦ κ. Γιάννη Καρούδη ἐδοήθη-σε λαμπρὰ σ' ὅλες τὶς χρονικὰς με-τατοπίσεις καὶ στίς ἀλλαγὰς περιβά-λλοντος.